педагогічні підходи, орієнтовані на критичне мислення та самостійність студентів.

Література :

1. Єременко О. Цифрова трансформація освіти: виклики та перспективи. *Освітологічний дискурс*, 2023.

2. Bülent Kınay, Ayşegül Ciğer. Artificial intelligence in accounting profession and education. *ResearchGate*, 2024.

3. Васильєва Т. Інноваційні підходи до викладання економічних дисциплін у контексті цифровізації освіти. *Економіка і суспільство*, 2024.

4. ChatGPT and AI in Accounting Education and Research. IMA Journal, 2023.

УДК: 37.013.75

ВІД ЗНАНЬ ДО КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ: НОВА ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Ярмак Т.В., к.соц. н., професор
Харківський національний автомобільно-дрожній університет

Сучасна освіта зазнає суттєвих змін, що зумовлені викликами інформаційного суспільства, глобалізацією, розвитком цифрових технологій і необхідністю підготовки особистості, здатної навчатися протягом життя. У цьому контексті ключовим напрямом оновлення змісту освіти став компетентнісний підхід, який орієнтує педагогічний процес не лише на засвоєння знань, а передусім на формування здатності їх застосовувати у практичній діяльності [1], використовуючи

компетентнісний підхід як орієнтир сучасної педагогіки, адже він сприяє розвитку активності, самостійності та критичного мислення здобувачів освіти.

Компетентнісний підхід прийнято розглядати як методологічну основу сучасної освіти, що спрямована на розвиток здатності діяти на основі знань. На відміну від традиційної системи, де основним результатом навчання є обсяг знань і навичок, компетентнісний підхід визначає результат як компетентність — інтегровану характеристику особистості, яка поєднує знання, уміння, досвід, цінності, мотивацію та здатність діяти ефективно в певній сфері діяльності [2], адже компетенція — це не просто результат навчання, а здатність використовувати знання в нових і нестандартних ситуаціях.

Європейський парламент і Рада ЄС визначили вісім базових компетентностей, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві, серед яких — комунікативна, цифрова, соціальна, громадянська, екологічна підприємницька тощо [3]. У контексті євроінтеграційного курсу України це положення набуває особливого значення, адже компетентнісний підхід стає не лише педагогічною методикою, а й інструментом гармонізації української освіти з європейським освітнім простором.

Впровадження ключових компетентностей у національні освітні стандарти сприяє наближенню системи освіти України до Європейської рамки кваліфікацій (EQF), що передбачає орієнтацію на результати навчання, здатність до самостійного мислення, ініціативу, підприємливість і соціальну відповідальність. Це дозволяє забезпечити порівнянність українських дипломів, мобільність студентів і викладачів, а також підвищує конкурентоспроможність випускників на європейському ринку праці.

Компетентнісний підхід у такому розумінні сприяє професійній і громадянській інтеграції українських фахівців у спільний європейський простір, формує нову культуру навчання, побудовану на цінностях демократії, толерантності, критичного мислення й соціальної відповідальності. Отже, розвиток базових компетентностей, визначених ЄС, — це не лише крок до підвищення якості освіти, а й важлива складова процесу євроінтеграції України, що забезпечує відповідність національної освіти сучасним європейським стандартам.

В українському освітньому контексті компетентнісний підхід реалізується через оновлення державних стандартів освіти, які орієнтують навчальний процес на досягнення очікуваних результатів навчання, виражених у компетентностях [4].

У практиці викладання гуманітарних дисциплін компетентнісний підхід реалізується через: проєктне навчання, коли студенти створюють реальний продукт (звіти, моделі, презентації), застосовуючи знання на практиці, проблемно-орієнтоване навчання, що стимулює мислення, аналіз, пошук рішень; інтерактивні технології (дискусії, кейси, рольові ігри, дебати), які сприяють розвитку комунікативних і соціальних компетентностей. У викладанні гуманітарних дисциплін компетентнісний підхід проявляється передусім у тому, що навчання орієнтується не лише на засвоєння теоретичних знань, а на формування здатності діяти — застосовувати знання у практичних ситуаціях. Одним із найефективніших способів реалізації цього підходу є проєктне навчання, коли студенти стають активними учасниками освітнього процесу, а не пасивними слухачами, створюючи реальні або моксимально наближені до реальних продукти (аналітичні звіти, соціальні проєкти, освітні блоги, сценарії заходів тощо). Так, наприклад, під час вивчення курсу *«Філософія»* студенти можуть підготувати груповий проєкт на тему «Етичні виклики

штучного інтелекту», де поєднають філософські знання з сучасними технологічними проблемами.

Треба зазначити, що компетентнісний підхід суттєво змінює роль педагога — викладач стає фасилітатором навчання, який створює умови для самостійної діяльності студентів, він вже не є єдиним джерелом інформації. Навчальний процес перетворюється на співпрацю викладача і студента, де цінуються ініціатива, творчість і вміння діяти. Такий підхід сприяє розвитку особистості, здатної самостійно здобувати знання, критично мислити, приймати обґрунтовані рішення, адаптуватися до змін у професійному середовищі.

Компетентнісний підхід є ключовою основою реформування освіти в Україні та світі. Його впровадження спрямоване на формування компетентної, відповідальної та мобільної особистості, здатної до безперервного навчання та ефективної діяльності в умовах динамічного суспільства. При цьому Завдання педагога полягає не лише у передачі знань, а у створенні освітнього середовища, у якому студент набуває досвіду самостійного мислення, комунікації та дії.

Література :

1. Савченко О. Я. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : теоретичні засади і практична реалізація. Київ : Педагогічна думка, 2011. 256 с.

2. Європейський парламент і Рада ЄС. Рекомендації щодо ключових компетентностей для навчання протягом життя (2018/С 189/01). *Офіційний журнал ЄС*, 2018.

3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. *Інтерактивні технології навчання*. Київ: А.С.К., 2004. 192 с.

4. Онопченко Г. В. Компетентнісний підхід у професійній освіті : теорія та практика. Полтава : ПНПУ, 2019. 180 с.